

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Анотація. Розглянуто та узагальнено підходи до визначення поняття депозиту банку та запропоновано розуміти його як грошові кошти, що передані їх власником або іншими особами за його дорученням на рахунок власника для зберігання на певних умовах. Наведено принципи формування депозитної політики та її вплив на діяльність банку на ринку депозитних послуг.

Аннотация. Рассмотрены и обобщены подходы к определению понятия депозита банка и предложено понимать его как денежные средства, которые переданы их владельцем или другими лицами по его поручению на счет владельца для хранения на определенных условиях. Приведены принципы формирования депозитной политики и ее влияние на деятельность банка на рынке депозитных услуг.

Annotation. The approaches to defining the "bank deposit" concept have been discussed and generalized. It has been proposed to be considered as finances placed by their owned or other persons on his errand on owner's account on certain terms. The principles of deposit policy development and its influence on bank's activity at deposit services market have been listed.

Ключові слова: депозит, банк, депозитні операції, депозитна політика, строкові депозити, депозити до запитання.

Банки – це установи, що спеціалізуються на посередницькій діяльності, яка пов'язана, з одного боку, з купівлею вільних грошових коштів на ринку ресурсів, а з іншого – їх продажем підприємствам, організаціям та населенню. За таких умов для банків є однаково важливими як операції із залучення коштів, так і з їх розміщення. Від операцій із залучення коштів залежить розмір банківських ресурсів, отже і масштаби діяльності банків. У свою чергу, вигідне розміщення ресурсів сприяє підвищенню доходності та ліквідності банків, забезпечує їх економічну самостійність та стабільність.

У науковій літературі поняття "депозит" використовується досить часто. Значну увагу темі депозитів приділяли такі видатні зарубіжні вчені, як: А. Сміт, А. Маршал, П. Роуз, а також вітчизняні вчені А. Мороз, М. Савлук, М. Алексеєнко, О. Васюренко [1 – 3].

Мета дослідження – уточнити поняття "депозит", систематизувати види депозитів та принципи формування депозитної політики банку.

Але слід відзначити, що вивчення та аналіз робіт як українських, так і зарубіжних вчених дозволив зробити висновок, що є певні розбіжності у визначенні сутності депозиту. Так, одні вчені під депозитом розуміють сума грошових коштів клієнта, що передана ним у розпорядження банку, незалежно від строку й особливостей юридичного оформлення такої передачі. Банки залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом виконання депозитних операцій, у процесі яких використовують різні види банківських рахунків [3]. Інші під депозитом розуміють усі рахунки клієнтів, відкриті в банку або вклад у банки, грошові ресурси, що розміщені на зберігання в банк від імені фізичних чи юридичних осіб на договірній основі [4].

Підсумовуючи всі наведені визначення депозиту та узагальнюючи проведений аналіз, пропонується розуміти "депозит" як грошові кошти в національній та іноземній валютах, що передані їх власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формах на рахунок власника для зберігання на певних умовах.

При залученні депозитів банки дотримуються таких принципів організації депозитних операцій:

депозитні операції здійснюються таким чином, щоб сприяти отриманню банківського прибутку або створювати умови для отримання прибутку в майбутньому;

у процесі організації забезпечується різноманітність суб'єктів депозитних операцій та поєднання різних форм депозитів;

при здійсненні банківських операцій забезпечується взаємозв'язок і взаємопогодження між депозитними і кредитними операціями по термінах і сумах;

особлива увага в процесі організації депозитних операцій приділяється строковим депозитам, які найбільше підтримують ліквідність балансу банку;

проводячи свої депозитні та кредитні операції, банк повинен зменшувати свої вільні ресурси;

банк повинен приймати міри по розвитку банківських послуг, що передбачає залучення депозитів [4].

Для подальшого дослідження сутності та змісту депозиту слід розглянути класифікацію депозитів. Для банківської практики характерна така класифікація депозитів:

вкладний (депозитний) рахунок – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей, що передаються клієнтом в управління на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент і підлягають поверненню клієнту відповідно до законодавства України та умов договору;

депозит до запитання – це кошти, що знаходяться на поточних бюджетних рахунках, на кореспондентських рахунках банків і використовуються власниками залежно від потреби в цих коштах;

терміновий вклад (депозит) – грошові ресурси, які розміщуються їх власниками у банку для зберігання та зараховуються на відповідні депозитні рахунки на визначений термін з виплатою обумовлених відсотків;

депозитні сертифікати – документ, що видається тільки юридичній особі у вигляді письмового свідоцтва банку про внесення грошових коштів, яке надає право власнику сертифіката після закінчення встановленого терміну отримувати суму внеску та відповідні відсотки;

ощадний сертифікат – документ, що видається тільки фізичній особі як свідоцтво про внесення грошей на банківський вклад та надає право власнику на отримання відповідної суми внеску і відсотків [5].

Кожен банк має свою стратегію і тактику при здійсненні діяльності щодо залучення ресурсів із метою повернення, а також при організації та управлінні депозитним процесом. Така стратегія має назву депозитної політики. Депозитна політика – це складне економічне явище. В основі формування депозитної політики банку лежать як загальні, так і специфічні принципи (таблиця).

Таблиця

Принципи формування депозитної політики банку

Принципи	Характеристика принципу
Загальні принципи	
Принцип наукової обґрунтованості	Повинен базуватися на новітніх досягненнях науки та передового досвіду, з урахуванням дії економічних законів у межах конкретного банку з використанням науково обґрунтованих методик
Принцип цілісності системи	Депозитна політика виступає як підсистема політики комерційного банку в цілому. Вона має первинний характер щодо політик у сфері активних операцій
Принцип комплексного підходу	Розробка теоретичних основ, пріоритетних напрямів депозитної політики та оцінка підсумку дохідності від розміщення депозитів з точки зору стратегії розвитку банку
Принцип оптимальності та ефективності	Розробка ефективних і оптимальних для цього етапу розвитку банку тактичних напрямів і методів. Визначає цілі й обсяги залучених банківських ресурсів та ефективну їх реалізацію
Принцип єдності елементів	Усі елементи депозитної політики розглядаються не ізольовано, а в тісному взаємозв'язку і взаємозалежності
Специфічні принципи	
Принцип забезпечення оптимального рівня витрат	Характеризує цінову політику банку, вміння керівництва банку адекватно реагувати на зміни ринкових цін на депозити для регулювання прибутковості та зниження очікуваних витрат. Відсоткові ставки орієнтовані на ринкову кон'юнктуру
Принцип безпеки операцій банку	Характеризує систему захисту економічних інтересів клієнтів щодо збереження банківської таємниці за їх рахунками, а також підтримання оперативної ліквідності банку
Принцип забезпечення надійності	Від надійності банку залежить рівень ризику клієнта щодо повернення депозиту і сплати відсотків. Якість і кількість залучених коштів відображає стабільність і надійність банку

Кожен банк намагається реалізувати свої інтереси за умови врахування впливу депозитної політики Національного банку України та базуючись на конкретних умовах функціонування депозитного ринку.

Підвищення ефективності депозитної політики можна досягти шляхом активного використання зарубіжного досвіду. Особливу увагу слід приділяти організації і впровадженню накопичувальних інвестиційних схем, зокрема пенсійних рахунків, рахунків на оплату навчання, купівлю житла, а також підвищенню ролі банків у здійсненні договірних операцій, зокрема управлінню пайовими фондами. На особливу увагу заслуговує чіткий перебіг внутрібанківських процедур, що дає змогу досягти оперативності при продажу банківських послуг і скорочує операційні витрати, тоді як робота більшості українських банків із корпоративною клієнтурою часто базована на ексклюзивному підході, що знижує якість послуг і доходи банку в цілому.

Таким чином, у результаті дослідження сутності поняття "депозит" можна зробити висновок, що це поняття слід розглядати як грошові кошти в національній та іноземній валюті, що передані їх власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формі на рахунок власника для зберігання на певних умовах. Також розглянуто класифікацію депозитів та систематизовано принципи формування депозитної політики банку, що об'єднують у собі як загальні, так і специфічні принципи.

Наук. керівн. Азізова К. М.

Література: 1. Роуз Питер С. Банковский менеджмент / Питер С. Роуз ; пер. с англ. – М. : Дело ЛТД, 1995. – 768 с. 2. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пудовкіна та ін. – К. : КНЕУ, 2002. – 476 с. 3. Васюренко О. В. Управління залученням ресурсів у комерційних банках / О. В. Васюренко // Фінанси України. – 2000. – № 11. – С. 12–16. 4. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 22.09.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>. 5. Барилюк І. Збалансована система показників – основа стратегічного управління ресурсним потенціалом банківських установ / І. Барилюк // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – № 19. – С. 147–153.

